

NHẬN THỨC CỦA PHỤ HUYNH HÀ NỘI VỀ AN TOÀN TRÊN MẠNG CHO TRẺ EM TRONG ĐỘ TUỔI TRUNG HỌC CƠ SỞ

Trịnh Thái Quang
Viện Nghiên cứu Con người, Gia đình và Giới

Tóm tắt: Bài viết sử dụng số liệu của nghiên cứu về “Nhận thức và hành vi của cha mẹ có con trong độ tuổi trung học về an toàn cho trẻ em trên môi trường mạng hiện nay (nghiên cứu trường hợp Hà Nội)” để tìm hiểu về nhận thức của phụ huynh về các rủi ro trên môi trường mạng đối với trẻ em và các dấu hiệu nhận biết trẻ bị bạo lực trên môi trường mạng. Kết quả cho thấy phụ huynh chưa có đầy đủ kiến thức về các rủi ro và dấu hiệu trẻ bị bạo lực trên mạng. Từ đó, bài viết đề xuất cần phải có thêm những nỗ lực từ phía các cơ quan giáo dục, văn hóa để nâng cao nhận thức, kỹ năng về an toàn trên mạng cho phụ huynh.

Từ khóa: Nhận thức, an toàn trên mạng, phụ huynh, học sinh trung học cơ sở

HANOI PARENT’S AWARENESS OF ONLINE SAFETY FOR SECONDARY SCHOOL - AGED CHILDREN

Trinh Thai Quang
Institute for Human, Family and Gender Studies

Abstract: The article utilizes data from the study titled “Awareness and practices of parents with secondary school-aged children regarding online safety for children: A case study in Hanoi” to explore parents’ awareness of online risks for children and the signs of cyberbullying among children. The results indicate that parents lack comprehensive knowledge about online risks and the warning signs of cyber violence. The article suggests that further efforts from educational and cultural institutions are necessary to enhance parents’ awareness and skills regarding online safety for children.

Keywords: Perceptions, online safety, parents, secondary school students

Nhận bài: 14/06/2025

Phản biện: 14/07/2025

Duyệt đăng: 18/07/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Tại Việt Nam, cứ 3 trẻ em sẽ có 2 trẻ có thể kết nối trực tuyến với nhiều thiết bị khác nhau (Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam, 2023). Trong khi đó, rủi ro trên môi trường mạng có thể vượt qua nhận thức của cha mẹ để có thể bảo vệ con cái trên mạng. Nghiên cứu do Microsoft (2023) công bố mới đây cho thấy 74% thanh thiếu niên cho biết họ từng gặp rủi ro trực tuyến, trong khi đó chỉ 62% cha mẹ biết rằng con mình đã gặp rủi ro trực tuyến - chênh lệch 12 điểm phần trăm. Các nghiên cứu cũng cho thấy tác động của cha mẹ đối với sự an toàn của trẻ em trên môi trường mạng. Các nghiên cứu đã chỉ ra rằng, cha mẹ thiếu nhận thức về an toàn trên mạng có thể dẫn đến những tác động tiêu cực đến con cái của họ. Và nếu như không có những chính sách bảo vệ hay giám sát thì trẻ em rất dễ gặp phải những nguy hiểm hoặc trở thành nạn nhân của các hình thức tội phạm trên mạng (Alqahtani, N, et, al., 2017). Mặt khác, hạn chế hiểu biết về công nghệ của cha mẹ so với con cái cũng có thể khiến cho cha mẹ không đủ khả năng hướng dẫn con mình trong những việc có liên quan đến kỹ thuật trên môi trường mạng (Third et. al, 2011).

Phụ huynh ở Hà Nội hiện nay nhận thức thế nào về các rủi ro trên mạng đối với trẻ em và các dấu hiệu trẻ em bị bạo lực trên mạng? Có những yếu tố nào ảnh hưởng đến nhận thức của họ? Bài viết này góp phần trả lời các câu hỏi nêu trên thông qua phân tích số liệu từ nghiên cứu “Nhận thức và hành vi của cha mẹ có con trong độ tuổi trung học về an toàn cho trẻ em trên môi trường mạng hiện nay (nghiên cứu trường hợp Hà Nội)” do Viện Nghiên cứu Con người, Gia đình và Giới là cơ quan chủ trì thực hiện, từ đó, góp phần đưa ra những khuyến nghị nhằm góp phần nâng cao nhận thức của phụ huynh về các rủi ro trên mạng đối với trẻ em và các dấu hiệu nhận biết dựa trên các phát hiện từ nghiên cứu.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Thực trạng nhận thức của phụ huynh về rủi ro trên mạng đối với trẻ em và các dấu hiệu nhận biết trẻ em bị bạo lực trên mạng

Phần lớn phụ huynh cho rằng có nhiều rủi ro trên mạng đối với trẻ em (85,5%). Bên cạnh đó, một tỉ lệ nhỏ khoảng 6% không biết mức độ thế nào và 8,6% cho rằng có ít rủi ro đối với trẻ em trên môi trường mạng. Tỷ lệ không biết về mức độ

rủi ro trên mạng nhiều hơn ở phụ nữ. Phụ huynh có trình độ học vấn từ THPT trở xuống không biết mức độ rủi ro trên mạng của trẻ là như thế nào chiếm tỷ lệ cao hơn so với nhóm có trình độ từ Trung cấp trở lên. Họ cũng là nhóm cho rằng có ít rủi ro trên mạng đối với trẻ. Mức sống cũng có tương quan với đánh giá này của phụ huynh. Tỷ lệ những người có mức sống trung bình trở xuống đánh giá có “ít rủi ro” (13,1%) hay “không biết” (9,0%) cao hơn so với nhóm có mức sống trên trung bình trở lên (tương ứng 0% ở cả hai mức độ), mặc dù nhóm có mức sống trên trung bình trở lên trong tổng mẫu nghiên cứu là nhỏ hơn đáng kể so với nhóm còn lại.

Trong số 12 rủi ro được liệt kê mà trẻ em có thể gặp phải một cách bị động trên môi trường mạng, tỷ lệ được phụ huynh cho là rủi ro đối với trẻ em cao nhất là “nhận được các nội dung bất hợp pháp/độc hại/khiêu dâm” với tỷ lệ 97,2%. Tỷ lệ thấp nhất là ở rủi ro “Bị xâm hại tình dục trên mạng” với tỷ lệ là 63,4%. Như vậy, vẫn có một bộ phận phụ huynh có nhận thức chưa thực sự đầy đủ về những rủi ro trên mạng đối với trẻ em.

Đối với những rủi ro mà trẻ có thể chủ động thực hiện/tham gia trên môi trường mạng. Nhận thức của phụ huynh cũng chưa thực sự đầy đủ. Có thể với tâm lý cho rằng trẻ em thường là nạn nhân của những rủi ro trên mạng là chủ yếu nên nhận định của phụ huynh về những rủi ro trên mạng gây ra bởi chính trẻ em là chưa thực sự đầy đủ. Ví dụ, có 93,8% phụ huynh cho rằng trẻ em có thể chủ động “tiếp cận/xem các nội dung bất hợp pháp/độc hại/khiêu dâm” nhưng tỷ lệ cho rằng trẻ em có thể là người “xâm hại TD người khác trên mạng” lại chỉ có 45,7%, hay chỉ có 49% cho rằng trẻ em có thể chủ động “phát tán mã độc/phần mềm gián điệp” trên môi trường mạng.

Dấu hiệu được phụ huynh nhận biết nhiều nhất là việc trẻ trở nên xa cách, buồn bã hoặc lo lắng sau khi sử dụng mạng hoặc nhắn tin, với tỷ lệ lên tới 79,5%. Bên cạnh đó, các dấu hiệu như mất tự tin và suy giảm lực học cũng được ghi nhận ở tỷ lệ cao, đều đạt 67,3%. Ngoài ra, 66,4% phụ huynh cho biết từng thấy trẻ giữ bí mật về các mối quan hệ và hoạt động trực tuyến, trong khi 57,3% để ý đến sự xuất hiện của các tin nhắn, số điện thoại hoặc email lạ trên thiết bị của trẻ. Tuy nhiên, một số dấu hiệu hành vi như trẻ đột nhiên dành nhiều hoặc ít thời gian hơn trên mạng so với trước đây

chỉ được 42,3% phụ huynh ghi nhận. Điều này cho thấy mức độ nhạy cảm của phụ huynh đối với các biểu hiện thay đổi thói quen sử dụng mạng còn hạn chế. Đáng lưu ý, có 0,9% phụ huynh cho rằng không có dấu hiệu nào trong số các yếu tố kể trên, phản ánh một tỷ lệ nhỏ phụ huynh có thể chưa được trang bị đầy đủ kiến thức để nhận diện bạo lực mạng ở trẻ.

Tỷ lệ những người có thể nhận biết được đầy đủ 14 rủi ro trên mạng mà trẻ chủ động thực hiện chiếm 34,3% số người trả lời, tương tự 49,5% phụ huynh biết hết 12 rủi ro được liệt kê trong khảo sát và có 31,4% phụ huynh biết hết 6 dấu hiệu trẻ bị bạo lực trên mạng.

2.2. Các yếu tố ảnh hưởng

Kết quả phân tích hồi quy tuyến tính cho thấy các yếu tố ảnh hưởng nhiều nhất đến nhận thức của phụ huynh bao gồm trình độ học vấn, số thế hệ trong gia đình, số con trong độ tuổi THCS trong gia đình và tình trạng hôn nhân của người trả lời. Cụ thể, những người có trình độ học vấn từ trung cấp trở lên có xác suất hiểu biết nhiều hơn về các rủi ro trên mạng mà trẻ có thể gặp phải một cách bị động cao gấp 4,6 lần ($p < 0,001$) so với những người có trình độ học vấn từ THPT trở xuống. Nghĩa là học vấn có tỷ lệ thuận với nhận thức của phụ huynh về các rủi ro này của trẻ em.

Yếu tố có tác động theo tỷ lệ thuận với nhận thức của phụ huynh về các rủi ro này là số con trong độ tuổi THCS. Những người có từ 02 con trở lên trong độ tuổi THCS có xác suất có nhận thức, hiểu biết nhiều hơn về các rủi ro trên mạng cao gấp 1,3 lần so với những người có 01 người con trong độ tuổi THCS. Việc có nhiều con ở độ tuổi THCS có thể khiến phụ huynh có quan tâm tìm hiểu nhiều hơn về các rủi ro của con khi sử dụng mạng xã hội, hoặc có thể tiếp xúc nhiều hơn với những thông tin, thông báo từ trường học về các nội dung liên quan.

Ngược lại, tình trạng hôn nhân và số thế hệ trong gia đình có tác động ngược chiều với nhận thức của phụ huynh về rủi ro trên mạng mà trẻ em bị động gặp phải, có nghĩa là trong các gia đình có nhiều thế hệ chung sống thì nhận thức của phụ huynh giảm xuống gần 1,6 lần và những người đã kết hôn có nhận thức về rủi ro này ở trẻ em ít hơn. Các kết quả này gợi ý rằng có thể trong gia đình nhiều thế hệ và những trách nhiệm khác biệt trong gia đình, mức độ quan tâm đến con cái trong gia

đình đã tác động đến sự quan tâm của phụ huynh đối với những yếu tố rủi ro mà trẻ em có thể bị động gặp phải trên mạng.

Xu hướng các yếu tố tác động tương tự cũng được ghi nhận ở trường hợp nhận thức của phụ huynh về rủi ro trên mạng mà trẻ em có thể chủ động thực hiện. Các yếu tố tác động được ghi nhận gồm tình trạng hôn nhân, việc làm, số thế hệ trong gia đình và số con trong độ tuổi THCS. Nhận thức về các dấu hiệu trẻ em bị bạo lực trên mạng bị tác động bởi yếu tố tuổi, những người ở nhóm tuổi lớn nhận thức tốt hơn về các dấu hiệu này. Bên cạnh đó, các yếu tố về trình độ học vấn, tình trạng hôn nhân, số thế hệ và số con trong độ tuổi THCS cũng có tác động đến nhận thức của phụ huynh về các dấu hiệu bạo lực trên mạng đối với trẻ em. Đặc biệt, ở yếu tố trình độ học vấn, những người có trình độ học vấn cao hơn, từ trung cấp trở lên, thì nhận thức tốt hơn gấp gần 3 lần so với những người có trình độ học vấn từ THPT trở xuống về các dấu hiệu nhận biết trẻ bị bạo lực trên mạng.

2.3. Thảo luận

Mặc dù 85,5 % phụ huynh thừa nhận “nhiều rủi ro” tồn tại trên môi trường mạng, mức hiểu biết chi tiết vẫn chưa đồng đều: 6 % “không biết” và 8,6 % cho rằng “ít rủi ro”. Kết quả còn cho thấy phụ nữ hoang mang hơn về mức độ rủi ro, trong khi nam giới có xu hướng đánh giá thấp nguy cơ gấp ba lần. Hiện tượng “tự tin ảo” của phụ huynh nam cũng đã được chỉ ra trong nghiên cứu EU Kids Online, vốn nhấn mạnh mối liên hệ giữa giới tính, trình độ học vấn và hình thức can thiệp của cha mẹ (Livingstone và đồng nghiệp, 2011). Nhóm phụ huynh trình độ THPT trở xuống và có mức sống trung bình thấp cũng thể hiện khoảng trống nhận thức rõ rệt, củng cố lập luận rằng điều kiện kinh tế – xã hội là biến quyết định quan trọng của hành vi bảo vệ trẻ trực tuyến.

Kết quả nghiên cứu cho thấy nhận thức của phụ huynh về rủi ro mạng đối với trẻ em chịu ảnh hưởng đáng kể bởi các yếu tố nhân khẩu học và gia đình. Trình độ học vấn là yếu tố quan trọng nhất, với phụ huynh có trình độ từ trung cấp trở lên nhận thức tốt hơn về cả rủi ro bị động và dấu hiệu bạo lực mạng. Phát hiện này phù hợp với nghiên cứu của Livingstone và đồng nghiệp (2017), cho rằng giáo dục giúp cha mẹ tiếp cận thông tin đa chiều, từ đó nâng cao khả năng đánh

giá rủi ro. Đáng chú ý, số con trong độ tuổi THCS cũng tác động tích cực đến nhận thức, có thể do phụ huynh có nhiều con phải đối mặt với đa dạng tình huống trực tuyến, dẫn đến quan tâm sâu sắc hơn (Julie Hooft Graafland, 2018).

Ngược lại, gia đình đa thế hệ và tình trạng hôn nhân làm giảm nhận thức. Cụ thể, phụ huynh trong gia đình từ ba thế hệ trở lên có nhận thức thấp hơn, có thể do trách nhiệm chia sẻ hoặc quan niệm “trẻ em là trách nhiệm chung” làm giảm sự chú ý cá nhân đối với các vấn đề về an toàn trên mạng đối với trẻ em. Tương tự, người đã kết hôn có thể ít nhạy cảm hơn với rủi ro trên mạng, có lẽ vì áp lực kinh tế hoặc thiếu thời gian dành cho con. Nghiên cứu cũng chỉ ra khoảng trống trong nhận thức về rủi ro chủ động. Chỉ 45.7% phụ huynh nhận thức trẻ có thể là người xâm hại tình dục trực tuyến, phản ánh tâm lý xem trẻ là “nạn nhân thụ động”. Điều này trùng với phát hiện của Byrne và đồng nghiệp (2014) và Kuldass, S. và đồng nghiệp (2024) về sự thiếu hiểu biết của cha mẹ về hành vi gây hại do trẻ khởi xướng. Hơn nữa, 16.8% phụ huynh không nhận diện được bất kỳ dấu hiệu bạo lực mạng nào, cho thấy nhu cầu cấp thiết về các chương trình nâng cao nhận thức.

Từ góc độ chính sách, Việt Nam đã ban hành Chương trình quốc gia bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng và cẩm nang an toàn mạng dành cho phụ huynh – trẻ em từ năm 2024 (Bộ Thông tin và Truyền thông, 2025). Tuy nhiên, mức độ bao phủ còn khiêm tốn: khảo sát năm 2020 cho thấy 60% trẻ biết về an toàn Internet từ tự đọc tài liệu, thông tin trong sách vở hoặc trên mạng xã hội thay vì kênh chính thống (Viện Nghiên cứu Quản lý Phát triển Bền vững, 2020). Nỗ lực mở rộng các mô hình đào tạo “đồng hành cha mẹ – nhà trường”, như chương trình Good Online Life của ChildFund, là hướng tiếp cận hứa hẹn lấp đầy khoảng trống kỹ năng số cả cho phụ huynh lẫn trẻ (ChildFund Alliance, 2023).

Từ các kết quả phân tích nêu trên, bài viết này đưa ra một số hàm ý về chính sách liên quan tới các khía cạnh như tăng cường giáo dục phụ huynh, trong đó, cần ưu tiên đào tạo cho nhóm trình độ thấp và gia đình đa thế hệ, tập trung vào rủi ro chủ động và dấu hiệu bạo lực. Ngoài ra, một trong những cân nhắc quan trọng khác chính là vai trò của nhà trường trong việc giáo dục, định hướng cho học sinh trong việc sử dụng mạng

Internet thông qua tổ chức hội thảo định kỳ để cập nhật kiến thức an toàn mạng cho không chỉ đối tượng là học sinh mà ngay cả các thầy cô giáo trong trường. Các tài liệu giáo dục cần có tính trực quan cao như sử dụng infographic hoặc video ngắn để mô tả dấu hiệu bạo lực mạng, đặc biệt cho phụ huynh bận rộn, ít có thời gian để tiếp cận và tiếp nhận thông tin. Tóm lại, nghiên cứu này nhấn mạnh sự cần thiết của các can thiệp đa chiều, kết hợp nâng cao học vấn và hỗ trợ gia đình, để bảo vệ trẻ em trong kỷ nguyên số. Bên cạnh đó, một trong những hạn chế của nghiên cứu này là chưa bao gồm được tất cả các yếu tố khách quan có thể tác động đến nhận thức của phụ huynh về an toàn trên mạng, chính vì thế, cần tiếp tục nghiên

cứu toàn diện hơn về chủ đề này nhằm tìm hiểu rõ hơn, bao quát hơn về các yếu tố tác động đến nhận thức của phụ huynh.

III. KẾT LUẬN

Nghiên cứu cho thấy nhận thức của phụ huynh Hà Nội về an toàn mạng cho trẻ em trung học cơ sở còn chưa đầy đủ, đặc biệt với các rủi ro chủ động và dấu hiệu nhận biết bạo lực mạng. Trình độ học vấn, cấu trúc gia đình và số con là những yếu tố ảnh hưởng rõ rệt đến mức độ nhận thức. Từ đó, cần thiết phải triển khai các chương trình giáo dục và hỗ trợ phù hợp, đặc biệt cho nhóm phụ huynh có điều kiện hạn chế, nhằm nâng cao hiểu biết và kỹ năng bảo vệ trẻ trong môi trường số hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Alqahtani, N, Shirley Atkinson, Steven Furnell, Ingo Stengel. (2017). *Internet Risks for Children: Parents' Perceptions and Attitudes*. Internet Technologies and Applications (ITA). University of Plymouth. Doi: 10.1109/itecha.2017.8101918
2. Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam. (2023). Bảo vệ trẻ em trước nguy cơ xâm hại trên mạng xã hội. Truy cập tại <https://dangcongsan.vn/cung-ban-luan/bao-ve-tre-em-truoc-nguy-co-xam-hai-tren-mang-xa-hoi-637017.html>
3. Bộ Thông tin và Truyền Thông. (2025). Quyết định số 88/QĐ-BTTTT, ngày 21 tháng 01 năm 2025 ban hành Bộ quy tắc ứng xử về bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng.
4. Byrne, S., Sherri Jean Katz, Theodore Lee, Daniel Linz, Mary McIlrath, Peers, Predators, and Porn: Predicting Parental Underestimation of Children's Risky Online Experiences, *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 19, Issue 2, 1 January 2014, Pages 215–231, <https://doi.org/10.1111/jcc4.12040>
5. ChildFund Alliance. (2023). ChildFund Brief: Online Safety for Children. Truy cập tại <https://childfundalliance.org/wp-content/uploads/2023/03/Donor-Brief-Online-Safety-for-Children-2023-English.pdf>
6. Julie Hooft Graafland. (2018). New technologies and 21st century children: Recent trends and outcomes. OECD Education Working Papers, 179, *OECD Publishing*.
7. Kuldass, S., Sargioti, A., Staksrud, E. et al. Are Confident Parents Really Aware of Children's Online Risks? A Conceptual Model and Validation of Parental Self-Efficacy, Mediation, and Awareness Scales. *Int Journal of Bullying Prevention* 6, 252–266 (2024). <https://doi.org/10.1007/s42380-023-00157-x>
8. Livingstone, Sonia and Haddon, Leslie and Görzig, Anke and Ólafsson, Kjartan (2011) EU kids online: final report. EU Kids Online, London School of Economics & Political Science, London, UK.
9. Livingstone, Sonia & Ólafsson, Kjartan & Helsper, Ellen & Lupiáñez-Villanueva, Francisco & Veltri, Giuseppe & Folkvord, Frans. (2017). Maximizing Opportunities and Minimizing Risks for Children Online: The Role of Digital Skills in Emerging Strategies of Parental Mediation. *Journal of Communication*. 67. 10.1111/jcom.12277.
10. Microsoft. (2023). RogaGlobal online safety survey. Truy cập tại <https://news.microsoft.com/vi-vn/2023/02/07/nghien-cuu-moi-cua-microsoft-bao-ve-tre-em-tren-moi-truong-so/>
11. Third, A, Richardson, I, Collin, P, Rahilly, K & Bolzan, N. (2011). Intergenerational attitudes towards social networking and cybersafety: A Living Lab. Young and Well Cooperative Research Centre, Melbourne.
12. Viện Nghiên cứu Quản lý Phát triển Bền vững. (2020). *Báo cáo kết quả khảo sát: Tiếng nói trẻ em Việt Nam*. Truy cập tại <https://msdviethnam.org/wp-content/uploads/Young-Voices-in-Vietnam-FULL-REPORT-VIE.pdf>